

Pénzforgalom

A pénz fogalma, funkciói

A közvetlen termékcsere nehéz és kezdetleges formája a gazdasági kapcsolatoknak.

↳ meztelen pék ↔ éhes szabó (termelés alacsony szintjére, vagy válságra jellemző)

A termelés magasabb szintjén már széleskörű a munkamegosztás, sok a termék.

↳ Szükség van egy közvetítő eszközre. ➔ **pénz**

A pénz általános csereeszköz. A pénz az a jószág, amely azonnal felhasználható bármely termék, szolgáltatás megvásárlására, adósság megfizetésére.

A pénz funkciói:

- **értékmérő:** az árak pénzben határozódnak meg
- **forgalmi eszköz:** az áruforgalom a pénz közvetítésével bonyolódik (áru és pénz együtt, ellentétes irányban mozog)
- **fizetési eszköz:** áru és pénz mozgása elszakadhat egymástól (adós/hitelező)
- **felhalmozási funkció:** a pénz a vagyontartás eszközeként jelenik meg (igény a pénz viszonylagos értékállósága)
- **világpénz:** a pénz a fenti négy funkciót nemzetközileg is képes betölteni (nagy jelentőségű, fejlett országok pénzei, USA, EURO-övezet)

↳ **Valuta:** külföldi ország készpénze / **Deviza:** külföldi ország számlapénze

A pénz az, ami képes betölteni az első négy funkciót.

A pénz fejlődéstörténete

Három nagy szakasz:

- árupénz időszaka
- az arany és a pénzhelyettesítők együttes jelenléte
- a mai modern pénz korszaka

Árupénz időszaka:

A pénz kezdetben maga is áru. A közönséges áruk köréből kiválasztódott néhány **különleges** áru, amely bírt az alábbi tulajdonságokkal:

- oszthatóság
- egyneműség
- tartósság
- szállíthatóság
- kis mennyisége is nagy értéket képviseljen
- mindenki ismerje el ezen áru különleges szerepkörét

↳ (kagyló, só kövek, nemesfémek, stb.)

Az **arany** és az **ezüst** vált általánossá (ezek elégítették ki a legjobban a fenti követelményeket)

- **monometallizmus:** csak az egyik nemesfém töltötte be a pénz szerepét
- **bimetallizmus:** egyidejűleg mind a két nemesfém pénzként funkcionált

Az arany és a pénzhelyettesítők együttes jelenléte:

Még mindig az arany a pénz ➔ DE megjelennek a *papír alapú pénzhelyettesítők*

↓
aranypénzrendszer

↳ *Beválthatók aranyra, aranyat képviselnek*
(arany nehéz, kopik, szállítása kockázatos)

↓
A pénzmennyiséget nem növelik, vagyis annyi helyettesítő van amennyi arany.

A mai modern pénz korszaka:

Az arany *bányatermék* ➔ nem lehet mennyiségét önkényesen növelni.

↓
Az árufogalom és a gazdaság bővülésével *relatív pénzhiány* alakul ki.

↳ Azaz az arany és a pénzhelyettesítők mennyisége nem fedezte az előállított értéket.

Emiatt a pénzhelyettesítők mennyisége egyre inkább elszakadt az arany mennyiségétől (meghaladta azt).

↓
A pénzhelyettesítőket szükségszerűen *el kellett választani az aranyfedezettől, az aranyra válthatóság megszűnt.*

↓
Megszűnik az aranypénzrendszer és *a pénzhelyettesítő lesz a pénz.*

A mai modern pénz kétféle formában létezhet:

- *kézpénz*: bankjegy és érme
- *bankszámlapénz*: a gazdálkodó szervezetek bankkal szembeni látra szóló betétkövetelése

A bankrendszer

A bankrendszer egy ország pénzügyi intézményeinek összessége.

A bankok szerepét, feladatait, a gazdálkodó szervezetekkel fenntartott kapcsolataikat figyelembe véve megkülönböztetünk kétféle bankrendszert:

- egyszintű bankrendszer
- kétszintű bankrendszer

Az egyszintű bankrendszerben a központi bank (jegybank) *kizárólagosan* lát el bizonyos feladatokat, monopóliummal rendelkezik.

- bankjegy kibocsátás
- hitelnyújtás
- valuta- és devizagazdálkodás
- a fizetési forgalom lebonyolítása

↓
A jegybank *közvetlen kapcsolatban* van a gazdálkodó szervezetekkel (bankszámla, hitel, fizetési forgalom).

Monobankrendszer: egyetlen bank létezik a gazdaságban.

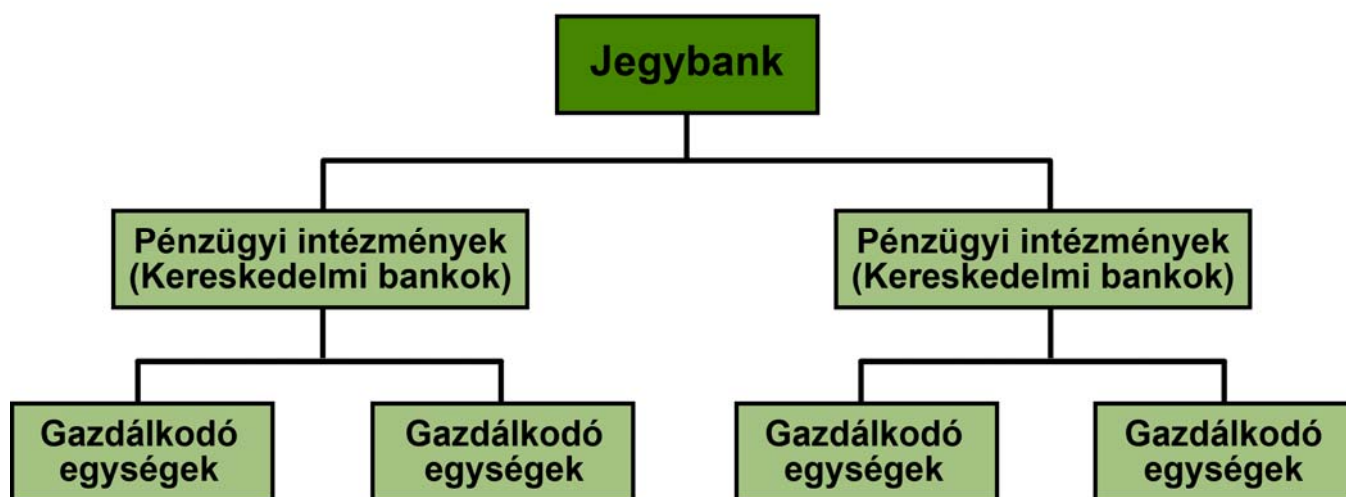

Az egyszintű bankrendszerben több bank is létezhet, de ezek is az állam (a jegybank) bankjai.

A kétszintű bankrendszerben a központi bank *nem áll közvetlen kapcsolatban* a gazdálkodó egységekkel, hanem a bankrendszer második szintjén elhelyezkedő pénzügyi intézmények tevékenységét szabályozza.

↳ A kereskedelmi bankok és az egyéb pénzügyi intézmények szolgálják ki a gazdálkodó egységeket (bankszámla, hitel, fizetési forgalom).

A kétszintű bankrendszer

A legfontosabb pénzügyi szolgáltatások a következők:

- betétgyűjtés
- pénzkölcsön nyújtása
- pénzforgalmi szolgáltatások nyújtása (bankszámla, fizetési megbízások teljesítése)
- készpénz-helyettesítő fizetési eszközök (csekk, bankkártya) kibocsátása
- valutával, devizával, váltóval, csekkel történő kereskedelmi tevékenység
- kezesség és bankgarancia vállalása
- letéti szolgáltatás, széfszolgáltatás
- önkéntes kölcsönös biztosítópénztár részére történő vagyonkezelés
- készpénzfizetés, stb.

Pénzügyi intézmények két csoportja:

- hitelintézetek
- pénzügyi vállalkozások

Kizárólag a hitelintézetek:

- gyűjthetnek betétet
- nyújthatnak pénzforgalmi szolgáltatásokat
- bocsáthatnak ki készpénzkímélő fizetési eszközöket

Minden bank hitelintézet, de nem minden hitelintézet bank ➔ szakosított hitelintézet (nem végezheti mind a hármat a fentiek közül).

A vállalkozások pénzforgalma

A pénzforgalom a pénz állandó, szakadatlan körforgása, a pénztulajdonosok közötti pénzmozgások összessége.

- **belföldi pénzforgalom:** adott országon belüli azonos pénznemben történő pénzmozgás
- **nemzetközi pénzforgalom:** különböző valutájú országok közötti pénzmozgás (devizaforgalom)

A vállalkozás – a többi gazdasági szereplőhöz hasonlóan – fizetési kötelezettségeit a következőképpen teljesítheti:

- **készpénzben**
- **készpénzkímélő fizetési eszközökkel** ➔ csekk, bankkártya
- **bankszámlapénzzel** ➔ utalás

Ennek alapján beszélhetünk:

- **készpénzforgalomról**
- **készpénzkímélő fizetési forgalomról**
- **készpénz nélküli fizetési forgalomról**

1. A készpénzforgalom

Készpénzforgalom: a bankjegyekkel és érmékkel lebonyolított pénzforgalom.

↳ A vállalkozások készpénzforgalma a **házipénztárban** bonyolódik.

Pénztári forgalom: a **készpénzbevételek** és **készpénzkiadások** vállalkozáson belüli bonyolítása, az ezzel összefüggő **bizonylatok** forgalma, valamint a pénztárban elhelyezett egyéb **vagyoni értékek kezelése**.

A házipénztárhoz kapcsolódó szabályok:

- a készpénzállományt a pénztáros kezeli
- a pénz tárolásának módja a pénzforgalom nagyságától függ (páncéldoboz, -szekrény, -szoba)
- a pénztárban tartható készpénzállomány felső határát a vállalkozás vezetője határozza meg

2. Készpénzkímélő fizetési forgalom

➔ **Csekk, bankkártya**

A csekk olyan azonnali fizetésre szóló, szigorúan formához kötött **értékpapír**, amelynek alapján az arra jogosított személy, illetve cég **a bankszámlája felett rendelkezik**.

↳ A csekk kibocsátója azzal bízta meg a bankját, hogy a csekken megjelölt összeget a csekk birtokosának **fizesse ki** vagy annak számláján **írja jóvá**.

- **készpénzcsekk** (kifizetés)
- **elszámolási csekk** (jóváírás)

A csekk törvényes kellékei:

- a csekk elnevezés a kiállítás nyelvén
- meghatározott pénzösszeg fizetésére szóló feltétlen meghagyás
- a fizetésre kötelezett neve
- fizetési hely megjelölése
- a csekk kiállításának helye, ideje
- a kibocsátó aláírása

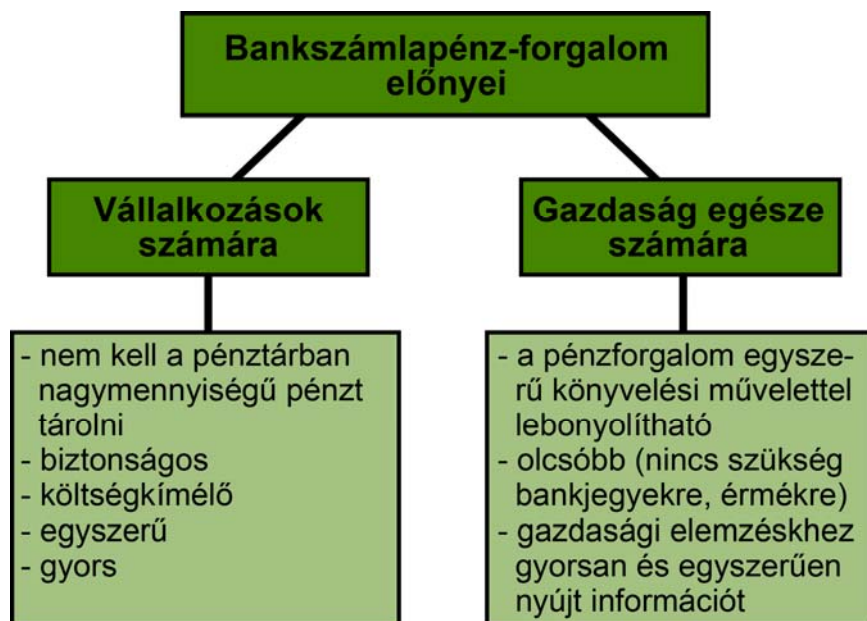
- belföldön 8 napon belül kell bemutatni
- Európában 20 napon belül
- más földrészen 70 napon belül

3. Készpénz nélküli fizetési forgalom

➔ **Bankszámlapénz-forgalom** ➔ ez adja a pénzforgalom túlnyomó hányadát

↳ Mindkét félnek rendelkeznie kell **bankszámlával!**

A bankszámlapénz-forgalom a bankszámlák közötti átírással lebonyolított pénzforgalom.

Fizetés a bankszámlapénz-forgalomban:

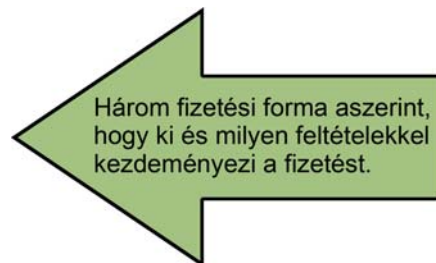
↳ A bank a kapott rendelkezés szerint **megterheli** a kötelezett bankszámláját, és a jogosult bankszámláján **jóváírja** a pénzforgalmi rendelkezésen feltüntetett összeget.

A fizetési megbízáson fel kell tüntetni:

- a kötelezett és az kedvezményezett számlatulajdonos megnevezését, székhelyét
- a terhelendő és az elismerendő bankszámla számát (pénzforgalmi jelzőszám)
- a fizetés összegét
- terhelési napot (ha kell)
- esetleges közleményt
- rendelkező cégszerű aláírását

Készpénz nélküli fizetési módok lehetnek:

- *átutalás*
- *beszedés*
- *okmányos meghitelezés*

a) Átutalás

Az átutalást mindig a *fizetésre kötelezett fél kezdeményezi.*

↳ A bank a kötelezett számláját megterheli, a jogosult számláján jóváír.

- egyszerű átutalás
- csoportos átutalás
- rendszeres átutalás
- bankkártyával kezdeményezett átutalás

Ha a felek a fizetés módjában nem állapodnak meg, a fizetési kötelezettséget egyszerű átutalással kell rendezni.

b) Beszedési megbízás

A beszedési megbízást a jogosult, a *kedvezményezett fél indítja el.*

↳ A jogosult bankja a kötelezett számlájának terhére beszedi az összeget.

Beszedési megbízás csak akkor alkalmazható, ha a felek ebben megállapodtak, illetve, ha jogszabály lehetővé teszi használatát.

- csoportos beszedés (csoportos inkasszó)
- azonnali beszedés (azonnali inkasszó)
- határidős beszedési megbízás
- okmányos beszedés

c) Okmányos meghitelezés

Az okmányos meghitelezés (akkreditív) a bank fizetési ígérete arról, hogy a vevő megbízásából, a vevő által biztosított fedezet terhére az eladó részére fizetést teljesít, ha az meghatározott időn belül benyújtja a bankhoz a szerződésszerű teljesítést igazoló okmányokat.

- az eladó védett a nemfizetés kockázatától
- a vevő biztos lehet benne, hogy szerződés szerint teljesít az eladó
- DE drága

Készpénz-forgalom	Készpénzkímélő fizetési forgalom	Bankszámlapénz forgalom
- bankjegy - érme	- bankkártya - csekk	- átutalás - beszedési megbízás - okmányos meghitelezés

A pénzforgalom lebonyolításának formái